

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 14. Vtrum sit per se notum Deum esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

cax argumentum ex iis locis, in quibus continentur literaliter, sed non clarè. Iam multiplicitas sensuum non parit confusionem, quia sensus mystici non fundantur in eo, quod verba sint æquiuoca, vel ambigua, sed in eo, quod res significatæ per verba significant alias res: sed multiplicitas sensuum tunc solum parit confusionem, & dat occasionem fallacijs, cum fundatur in eo, quod verba sint æquiuoca, vel ambigua; ergo. Licet verò aliquis locus Scripturæ habeat ambiguitatem quoad sensum literalem, tamen si est de veritate necessaria ad fidem, talis veritas plerumque in alio loco Scripturæ dicitur sine ambiguitate, ac præterea Ecclesia habet auctoritatem infallibilem explicandi loca Scripturæ, quæ ex se videntur ambigua.

14. Ad 2. Expositiones, per quas sacra Scripturæ explicantur secundum historiam, secundum ætiologiam, & secundum analogiam, reducuntur ad sensum literalem. Nam vt ipse Augustinus dicit, expositio secundum historiam est, cum simpliciter aliquid proponitur, expositio secundum ætiologiam est, cum causa dicti assignatur: ex: gr. legem, in qua Moyses dedit licentiam repudiandi uxorem, Christus Matth. 19. explicauit secundum ætiologiam, cum causam attulit, dicens, quod Moyses dedit talem licentiam, propter duritiam cordis ipsorum. Expositio secundum analogiam est, cum ostenditur veritatem vnus Scripturæ non repugnare veritati alterius; sed seu aliquid simpliciter proponatur, seu causa dicti assignetur, seu veritas vnus Scripturæ ostendatur non esse contraria alijs, affertur sensus literalis; ergo tres isti modi exponendi spectant ad sensum literalem. Nominè allegorix, quam Augustinus ponit quarto loco, comprehendit omnes sensus mysticos, & spirituales. Hugo de Sancto Victore lib. 3. suarum sententiarum assignans tres tantum sensus sacra Scripturæ, nimirum historicum, tropologicum, & allegoricum, sub sensu allegorico comprehendit anagogicum.

15. Ad 3. Nego minorem, ac dico, quod sensus parabolicus continetur in literali. Cum enim verba aliquid significant propriè, aliquid figuratiuè, vt in Metaphoris, & parabolis, verba ponuntur, non ad significandam figuram, sed figuratum: ex: gr. cum Scriptura nominat brachium Dei, nomine brachij significat omnipotentiam, quæ figuratur per brachium. Hinc patet, quo pacto Scripturæ in sensu literali nunquam subest falsum, ex: gr. quo pacto cum dicit Deum aliquid fecisse brachio, non dicat falsum. Dicendum, quod non dicit falsum, quia non significat Deum fecisse aliquid brachio propriè dicto, hoc enim esset falsum, sed solum significat Deum aliquid fecisse omnipotentia, quæ per brachium figuratur.

TRACTATUS II.

De existentia, essentia, & attributis Dei.

RÆMISSA quæstione præmiali, incipit Sanctus Thomas agere de ipso Deo, qui est primum subiectum Theologiæ: & quæstione 2. agit de diuina existentia, & examinat, an Deus sit, & vtrum diuina existentia sit per se nota, vel demonstretur. Quæstionibus sequentibus vsque ad 11. examinat, quid Deus sit, vel potius quid non sit, ac disputat de essentia, & attributis Dei, præsertim negatiuis; ac quæstione 3. agit de diuina simplicitate: Quæstione 4. de diuina perfectione: Quæstione 5. & 6. de diuina bonitate: Quæstione 7. de diuina infinitate: Quæstione 8. de existentia Dei in rebus: Quæstione 9. de diuina immutabilitate: Quæstione 10. de diuina æternitate: Quæstione 11. de Vnitate Dei. De his cum Sancto Thoma agemus etiam nos, sed ordine aliquantulum immutato. Postquam enim quæstione 14. 15. & 16. egerimus de diuina existentia, Quæstione 17. agemus de diuina vnitatem: Quæstione 18. agemus de diuina perfectione, bonitate, & infinitate: Quæstione 19. de diuina immutabilitate: Quæstione 20. de diuina æternitate: Quæstione 21. agemus de diuina immensitate, eiusque præsentia in rebus: Quæstione 22. agemus de diuina simplicitate, immaterialitate, & identitate essentia diuinæ cum omnibus perfectionibus simpliciter simplicibus.

QVÆSTIO XIV.

Vtrum sit per se notum Deum esse.

S. Th. q. 2. art. 1.

1. **V**idetur esse per se notum Deum esse, primò quia quod est naturaliter notum, est per se notum; sed est naturaliter notum dari Deum; ergo &c. Probat minor: Damascenus enim lib. 1. de Fide c. 1. dicit, *Nemo est mortalium, cui non hoc adeo naturaliter instum sit, vt Deum esse perspectum habeat.* Hieronymus in Epistolam ad Galatas in illud cap. 1. *Cum autem placuit ei:* dicit: *Ex quo perspicuum est omnibus natura Dei inesse notitiam.* Ex Ethnicis etiam Tullius lib. 1. de natura Deorum dicit: *Quæ enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina, anticipationem quamdam Deorum?*

2. Secundo omnes homines naturaliter inclinantur ad inuocandam, & colendam aliquam

quam Deitatem; sed non naturaliter inclinarentur ad inuocationem, & cultum Deitatis, nisi esset per se notum dari aliquam Deitatem; ergo &c.

3. Tertio illud est per se, & ex terminis notum, quod perceptis terminis, nemo potest negare, quin eo ipso sibi contradicat; sed perceptis terminis, nemo potest negare Deum, existere, quin sibi contradicat; ergo &c. Probatur minor; nam nomine Dei intelligimus ens necessario existens; ens quo melius excogitari non potest; ipsam essentiam veritatis, iuxta illud Ioann. 14. *Ego sum via, veritas, & vita &c.*; sed qui negat hæc existere, eo ipso sibi contradicit; ergo &c. Probatur minor: qui enim dicit *ens necessario existens non existit*, eo ipso dicit, *ens necessario existens non est necessario existens*: qui dicit *ens, quo melius excogitari non potest, non existit*, cum manifestè videat, melius esse quod existit à parte rei, quam quod non existit à parte rei, eo ipso dicit, ens quo melius excogitari non potest tale esse, vt illo melius excogitari possit. Demum qui dicit: *non datur essentia veritatis*, dicit verum esse, quod non datur essentia veritatis; sed qui dicit aliquid esse verum, dicit dari essentiam veritatis, eo pacto, quo dicens aliquid esse album, dicit dari essentiam albedinis; ergo &c.

4. Respondeo Anselmum in lib. de Insuperante, & in Prologo cap. 3. & alibi docuisse, nobis etiam viatoribus esse ita per se notum dari Deum, vt nemo negare possit Deum esse, si concipiat, quid Dei nomine significetur, ac proinde insipientem, dum in corde suo dixit, *non est Deus*, non cogitasse rem ipsam, quæ est Deus, sed vocis tantum conceptum habuisse. Anselmum secuti sunt Ægidius in 1. dist. 3. quæst. 2. Albertus in summa 1. part. quæst. 17. Lyranus in illud Exodi cap. 5. *Nescio Dominum, & Israel non dimittam*, Abulensis in idem caput, quæst. 2. & alij. Idem ex antiquis Philosophis videtur docuisse Epicurus, laudatus à Tullio lib. 1. de natura Deorum. Contra hanc opinionem S. Thomas hac quæst. 2. art. 1. docet istam propositionem, *Deus est*, esse per se notam secundum se, ac Beatis Deum videntibus, sed non esse per se notam nobis viatoribus, ac S. Thomam sequuntur Caietanus, Capreolus, Ferrariensis, alijque communiter. Scotus tamen in 1. dist. 2. quæst. 2. licet fateatur cum Sancto Thoma viatoribus non esse per se notum dari Deum, addit propositionem per se notam frustra distingui in per se notam secundum se, & per se notam nobis. Citat hos Auctores Valquez hic 1. par. disp. 19. cap. 1. & 2.

5. Dicendum primò cum Sancto Thoma, aliisque communiter contra Scotum: Hæc propositio *Deus est*, est per se nota secundum se. Probatur: propositio enim secundum se nota est, cuius prædicatum conuenit subiecto immediatè ratione ipsius subiecti, ita vt non sit alia ratio media, cur conueniat subiecto;

sed prædicatum existendi conuenit Deo præcisè, quia Deus est Deus, ita vt nulla ratio sit, propter quam Deus existat, nisi ipse Deus, alioquin Deus haberet causam, & non esset à se; ergo &c.

6. Dicendum secundò: nulla propositio, per quam affirmetur creaturam esse, est per se nota secundum se. Probatur: nam nulla propositio, in qua prædicatum conuenit subiecto propter aliquid distinctum, & medium inter prædicatum, & subiectum, est per se nota secundum se; siquidem ly *per se* in præsentem excludit rationem mediam inter prædicatum, & subiectum; sed cuiuslibet creaturæ prædicatum existendi conuenit propter rationem, & medium distinctum à prædicato, & subiecto, puta propter causam dantem creaturæ existentiam; ergo &c.

7. Dicendum tertio: Hæc propositio *Deus est*, non est per se nota nobis pro statu præsentem, in quo Deum cognoscimus abstractiuè per speculum, & in ænigmate, sed est per se nota Beatis, qui vident Deum intuitiuè, & quidditatiuè. Probatur, nam propositio per se nota nobis pro statu huius vitæ est, cuius terminos possumus ita apprehendere, vt præcisè ex apprehensione terminorum sine vilo medio determinemur ad affirmandum, vel negandum prædicatum de subiecto: exempli gratia hæc propositio: *Omne totum est maius parte*, est per se nota nobis, quia præcisè ex apprehensione totius ac partis determinamur ad affirmandum, quod totum est maius parte; sed pro statu præsentem apprehendimus Deum ita imperfectè, vt ex præcisè apprehensione Dei non determinemur ad dicendum *Deus est*, vt patet experientia, sed ad hoc dicendum indigemus medio desumpto ex creaturis, puta quod entia causata debent reduci ad aliquam primam causam incausata; ergo &c. Ratio igitur, cur Deum esse non sit nobis per se notum, est, quia imperfectè apprehendimus Deum. Sicut enim Deum apprehensiuè cognoscimus non in se, sed in creaturis, sic determinamur ad Deum affirmandum non per se, sed per creaturas. Ex opposita ratione Beatis est per se notum dari Deum, quia Deum cognoscunt immediatè, & facie ad faciem.

8. Dicendum quartò: licet non sit per se notum dari Deum sub conceptu Dei, tamen est per se notum dari Deum sub conceptu conuertibili cum Deo, ita vt hæc conuertibilitas non sit per se nota, sed debeat demonstrari. Probatur: nam est per se notum necesse esse, vt quodlibet vel sit, vel non sit; dari sufficientiam ad hoc, vt sint omnia, quæ sunt &c; sed hæc necessitas, vt quodlibet vel sit, vel non sit, & hæc sufficientia, vt dentur omnia, quæ de facto dantur, identificantur cum Deo, licet nobis non sit per se nota talis identitas, ideoque à multis negetur; ergo &c. Dum igitur cognoscimus, & affirmamus Deum sub conceptu veritatis necessariæ, sub conceptu beatitudinis &c. cognoscimus, & affirmamus Deum quasi per accidens, eo pacto, quo

videns venientem; qui est Petrus, sed non discernens illum esse Petrum, cognoscit Petrum per accidens.

9. Ad 1. nego maiorem. Vt aliquid sit naturaliter notum, non requiritur, vt sit per se notum ex terminis, sed sufficit, vt sit per se notum per discursum obuium; sed Deum dari est per se notum per discursum omnibus obuium; ergo. Scripturæ igitur, ac Patres citati, dum insinuant vnicuique naturalem esse cognitionem Dei, id dicunt, non quia nobis sit per se notum dari Deum, siquidem expressè docent insensibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspici, sed quia vnicuique per discursum obuium innotescit euidenter dari Deum.

10. Ad 2. Concedo maiorem, & nego minorem. Vt simus naturaliter inclinati ad inuocandam Deitatem, sufficit, vt sit notum per demonstrationem vnicuique obuiam dari Deitatem. Explicatur. Videnti picturam non est per se notum dari pictorem, sed innotescit per picturam, quam videt. Sed quia pictor euidentissimè innotescit per demonstrationem obuiam, ideo videns pulcherrimam picturam naturaliter inclinatur ad magnificandum pictorem, & eius artem. Proportionaliter videnti mundum, per demonstrationem obuiam statim innotescit intellectus artifex, & Rector Mundi, ideoque naturaliter inclinatur ad colendum, & inuocandum talem intellectum, quem vocamus Deum.

10. Ad 3. Concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem, distinguo maiorem: nomine Dei intelligimus ens necessario existens signatè, & abstrahendo ab hoc, vtrum ens necessario existens sit aliquid in rerum natura, & à parte rei, an solum in apprehensione intellectus, concedo: intelligimus ens necessario existens exercitè, & determinando, quod ens necessario existens sit aliquid in rerum natura, & non solum in apprehensione intellectus, nego; concedo minorem; & nego consequentiam. Intellectus potest apprehendere non solum obiecta possibilis, & quæ possunt esse exercitè in rerum natura, sed etiam obiecta impossibilia, & quæ non possunt esse nisi signatè, hoc est obiectiue tantum in intellectu, putà alterum Deum; ergo potest etiam apprehendere obiecta, abstrahendo ab hoc, vtrum sint aliquid exercitè, ità vt sint possibilis, & possint habere esse in rerum natura, an sint aliquid tantum signatè, ità vt non possint esse in rerum natura, sed solum obiectiue in intellectu; sed nomina substituuntur apprehensionibus, & significant obiecta vt apprehensa; ergo nomina possunt significare obiecta, abstrahendo ab hoc, vtrum sint aliquid exercitè, an purè signatè. Porro cum intellectus de aliquo obiecto apprehenso, & nominato mouet questionem, *vtrum sit possibile, vel impossibile*, apprehendit, & nominat tale obiectum, abstrahendo ab hoc, vtrum sit ali-

quid exercitè, vel purè signatè. Ex gr. dum mouemus questionem, *vtrum corpus infinitum sit possibile*, nomine corporis infiniti significamus corpus infinitum, abstrahendo ab hoc, vtrum corpus infinitum sit aliquid exercitè, ità vt possit esse in rerum natura, an sit aliquid purè signatè, & obiectiue in intellectu; & si questionem resoluendo asserimus corpus infinitum esse impossibile, affirmamus corpus infinitum esse aliquid solum signatè, & obiectiue in intellectu, ità vt non possit esse exercitè in rerum natura. In casu nostro intellectus mouet questionem, vtrum Deus, hoc est ens necessario existens sit possibile, & existat, ac proinde sit aliquid exercitè an verò sit impossibile, ac proinde sit aliquid tantum signatè; ergo nomine Dei significatur ens necessario existens, abstrahendo ab hoc, an sit aliquid exercitè, vel tantum signatè, & obiectiue in intellectu; sed qui nomine Dei intelligit ens necessario existens, abstrahendo ab hoc, vtrum sit aliquid exercitè, vel tantum signatè, si dicat quod Deus non existit exercitè in rerum natura, non sibi formaliter contradicit; ergo Atheus potest negare Deum existere exercitè in rerum natura, absque eo quod sibi formaliter contradicat. Similiter, dum quærimus, *vtrum Deus, hoc est ens, quo maius, & melius excogitari non potest, sit possibile, & existat*, abstrahimus à determinando, vtrum ens, quo maius, & melius excogitari non potest, sit aliquid exercitè, & in rerum natura, an solum signatè, & obiectiue in apprehensione, ac designatione intellectus; ergo dum Atheus negat ens, quo maius, & melius excogitari non potest, dari exercitè in rerum natura, & asserit quolibet ente in rerum natura existente, & possibili posse dari maius, ac melius, & melius in infinitum, non sibi formaliter contradicit. Dum quærimus, vtrum Deus, hoc est prima veritas continens omnes veritates, sit possibilis, ac detur, abstrahimus à determinando, vtrum veritas continens omnes veritates sit aliquid exercitè, an tantum signatè, & obiectiue in intellectu: ergo dum Atheus negat Deum, hoc est primam veritatem exercitè dari, non sibi contradicit. Confirmatur responsio: nam simili argumento potest probari dari corpus necessario existens. Nam qui id negat dicit: *corpus, quod necessario existit, non existit*, ac proinde sibi formaliter contradicit. Dicendum, quod non sibi formaliter contradicit, quia dum nominat *corpus necessario existens*, abstrahit à determinando, vtrum corpus necessario existens sit aliquid exercitè, vel tantum signatè, & obiectiue in intellectu. Idem dic in casu nostro ad argumentum allatum, & ad alia similia argumenta. Videri potest Sanctus Thomas hoc artic. primo qu. 1. in respons. ad 2. & Caietanus in commentario.

11. Breuiter, & in idem recidit, nomine entis necessarij, de cuius existentia disputamus contra Atheos, intelligimus ens, quod si esset in rerum natura, necessario esset, ita vt non pos-

posset non esse; sed qui dicit: *non datur in rerum natura ens, quod si esset, necessario esset*, non sibi contradicit formaliter: ergo &c. Similiter nomine entis, quo melius excogitari non potest, intelligimus ens, quod si esset, haberet omnem perfectionem, & careret omni defectu, adeoque nihil eo melius excogitari posset; sed qui dicit, *non datur ens in rerum natura, quod si esset, tale esset, ut haberet omnes perfectiones, adeoque nihil eo melius posset excogitari*, non sibi contradicit formaliter: ergo &c. Demum nomine Dei intelligimus veritatem non qualemcunque, sed vniuersalem, & continentem in se omnes veritates particulares: sed qui dicit, *non datur ens, quod si esset, contineret in se omnes veritates particulares*, immò datur veritas opposita consistens in hoc, quod non datur veritas illa vniuersalis, non sibi formaliter contradicit; ergo &c.

QVÆSTIO XV.

Virum demonstratur euidenter dari Deum.

S. Th. q. 2. a. 2.

1. Videtur non demonstrari: primo, quia demonstratio euidens est, quæ sic conuincit intellectum, ut negare non possit id, quod est demonstratum; sed negari potest, ac de facto negatur ab Artheis dari Deum, ideoque dicitur initio Psalmi 13. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*.

2. Secundò omnis demonstratio, vel est à priori, hoc est per causam, vel à posteriori, hoc est per effectum; sed Dei existentia non potest demonstrari à priori per causam, cum Deus non habeat causam; neque à posteriori per effectum, siquidem effectus ut demonstrat causam, debet esse proportionatus causæ; omnes autem effectus Dei, cum infinitè distent à Deo, sunt improportionati Deo; ergo &c.

3. Tertio quod est de fide non est euidens, siquidem ut docet Apostolus ad Hebræos 11. *Fides est argumentum non apparentium*, hoc est non euidens; sed Deum dari est de fide; ergo &c.

4. Quarto videtur, quod etiam si demonstrari possit dari Deum, tamen non sit utile, afferre demonstrationes de Diuina existentia. Ut enim docet opinio satis recepta non possumus simul habere actum fidei, & actum scientiæ de eodem obiecto; sed demonstratio generat in nobis actum scientiæ, ideoque ab Aristotele primo post. t. 5. demonstratio definitur *Syllogismus scientialis, hoc est faciens scire*; ergo demonstratio impedit actum fidei multò meliorem actu scientiæ, ac proinde inutiliter affertur.

5. Respondeo, ac dico primò: demonstratur dari Deum demonstratione saltem moraliter euidente.

6. Probatur: nam nomine demonstrationis moraliter euidens intelligimus illam, quæ ita conuincit intellectum, ut licet non omnino cogatur ad assensum, tamen non possit nisi insipienter, ac stultè negare id, quod demonstratur; sed tali demonstratione ostenditur dari Deum; ergo &c. Probatur minor ex scriptura. Primò enim initio Psalm. 13. habetur: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*; ergo insipienter negatur dari Deum. Secundò Sap. 13. initio: *Vani sunt homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his, quæ videmus bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes cognouerunt, quis esset Artifex*. Vbi in versione latina habetur *Vani*, græcè habetur vox, quæ significat non solum vanos, sed etiam stultos, ut aduertit Cornelius à lapide in còmentario eius loci; ergo Deum esse demonstratur ita, ut qui negant sint vani, & stulti.

7. Dicendum secundò: dari Deum demonstratur demonstratione etiam metaphysicè euidenti. Probatur: nam nomine demonstrationis metaphysicè euidens intelligimus illam, in qua per principia euidens veritas aliqua per se non nota, ita demonstratur intellectui, & ponitur ob oculos mentis, ut manifestè videatur, adeoque intellectus necessitatur ad assensum; sed tali demonstratione ostenditur dari Deum; ergo &c. Probatur minor ex Apostolo ad Rom. 1. vbi loquens de sapientibus gentilium dicit: *Quod notum est Dei manifestum est in illis; Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque virtus eius, & Diuinitas &c.* ergo per Apostolum inuisibilia Dei, cuiusque sempiterna virtus, & Diuinitas, quæ per se non sunt nota, per visibilia per se nota sapientibus gentilium manifestata sunt ita, ut intellectu conspexerint; sed demonstratio, qua ita aliquid manifestatur, ut intellectu conspiciatur, necessitat ad assensum; si quidem intellectus non potest non assentiri veritati, quam intellectam conspicit; ergo.

8. Dicendum tertio: licet demonstrationes diuinæ existentia, si penetrantur, necessitent ad assensum, tamen aliqui possunt voluntariè ita auertere oculos mentis à talibus demonstrationibus, ut non necessitentur ad assensum, sed possint insipienter negare Deum esse. Probatur: nam de facto *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus*. Existimo tamen, quod aliquando etiam Atheis, & impijs demonstrationes ita manifestè occurrunt, ut velint, nolint, necessitentur ad affirmandum Deum, & ad illum timendum, eo pacto, quo ut dicitur Iac. 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*, conuicti utique demonstrationibus. Existimo rursus, quod sicut nemo potest malè agere, nisi voluntariè claudat oculos mentis, ne penetret motiua non peccandi, iuxta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*; sic nemo potest negare dari Deum, nisi voluntariè auertat

F oculos